

"ERKIN VOHIDOVNING TARJIMONLIK MAHORATI"

Ergasheva Nilufar Akramjon qizi

*O'zbekiston Milliy universiteti o'zbek filologiyasi fakulteti
1-bosqich talabasi.*

Annotasiya: *Maqolada O'zbekiston xalq shoiri, O'zbekiston Qahramoni, shoir, tarjimon Erkin Vohidovning adabiy merosi va adabiy tarjimalari tahlil etiladi. "Faust" tarjimasini yutuqlari, "O'zbekim" qasidasi muvaffaqiyatlariga alohida urg'u beriladi.*

Abstract: *The article analyzes the literary heritage and literary translations of the People's Poet of Uzbekistan, Hero of Uzbekistan, poet, translator Erkin Vahidov. Special emphasis is placed on the achievements of the translation of "Faust" and the success of the ode "Uzbekim".*

Kalit so'zlar: *Goethe, Faust, "Ruhlar isyoni", "O'zbekim", tarjima, she'r, tuyg'u, adolat, muvaffaqiyat va boshqalar.*

Key words: *Goethe, Faust, "Rebellion of Spirits", "Uzbekim", translation, poetry, emotion, justice, success, etc.*

"Davrimizning ulug' shoiri Erkin Vohidov, taqdirning har qanday sinovlariga qaramay, aziz umrining saksoninchi bahorini munosib qarshi olish uchun badiiy adabiyotning rang-barang janrlarida tinmay asarlar yozib turibdi. Uning kuni kecha kitobxonlar qo'liga etib borgan yangi she'rlar to'plami va "So'z latofati" esselar kitobi bilan falakning har qanday zarbalariga qaramay, o'zidagi izlanish istagi, hozirgi adabiy tilimizni bezab turgan so'zlarning qadimiy ildizlarini topish ehtiyoji, she'riy shaklning yangi va go'zal shakllarini kashf etish zavqi, katta fikr, tuyg'u va hayajonlarni sodda va qisqa satrlarda ifodalash mahoratiga zarracha g'ubor qo'nmaganini ma'lum qildi." O'zR Fan arbobi, O'zRFA akademigi Naim Karimovning yuqoridagi fikrlari har bir o'quvchini ko'z oldida davr manzarasini aks ettira oladi. Shunday bir qaltis davrlarda ham Erkin Vohidovdek shoirlar adabiyotga, so'zga xiyonat qilmagani tabiiydir.

Tarjima sohasida ham Erkin Vohidov zamondoshlaridan-da baland asarlar tarjima qila boshladi. Gyotening "Faust" asariga e'tibor beraylik:

Shundan buyon yasanish shundoq,
Engil shundoq bashang, pardozlik,
Hamamizda tasqara qalpoq
Butun yurtda masxarabozlik.

Tarjima bu san'at. Tarjima qilayotganda muallifdan kam mehnat qilmaydi. Ayniqsa Erkin Vohidov "Faust" ni boshiga o'zbekni do'ppisini kiydirgan joylari ham bor. Bu do'ppi asrlar davomida o'zbek xalqi boshida bo'ldi. "Faust" da his etamiz buni:

Men — hayotning ummonidaman,
Harakatlar bo'ronidaman.
Olovga ham, suvga ham yorman,
Hamma yerda hamma vaqt borman:
Tug'ilish, o'lish
Nisbatida men.
Doimo o'sish
Xizmatida men.
Men — daryodurman,
Mavjman — silsila.
Men — dastgohdurman —
Sohir ip ila
Zamon otli kashta to'rin yer uzra yoyib
Libos tikkum ilohiyat uchun ajoyib

Adib tomonidan 1993-yil 22-iyunda "Xalq so'zi" gazetasiga bergan javoblarida shunday deydi. "Ruhlar isyoni"da shunday satr bor: "Iste'dodning tabiati isyonidir". Bu dunyoda shoir bor – isyon bor. Haqiqiy shoir ko'rgan kuniga qanoat qilib, bir joyda to'xtab qola olmaydi." Shunindek adib mustabid tuzum sharoitida ham o'zining haq so'zi bilan el orasida e'tibor qozonganini alohida ta'kidlab o'tish lozim. Yozuvchi o'z she'riy asarlarida hamisha haq gapni aytishga intildi. Buning yorqin misolini shoirning "O'zbekim" qasidasida ko'rishimiz mumkin, o'z vaqtida xalq o'rtasida og'izdan tushmaydigan bo'lib qolgan edi. Bu qasida 1968-yilda chop etilgan bo'lib, muallif she'riyatining eng avj pallasi hisoblanadi. Sharq mumtoz she'riyatida qasidalar asosan podshohlar, amir-u xonlar sha'niga, ular tomonidan amalga oshirilgan ezgu amallarni olqishlash maqsadida bitilardi. Erkin Vohidov esa ona xalqi – o'zbekimga qasida bag'ishlaydi. Bu shoir ijodidagi dastlabki badiiy pulitsistik isyon deya baholasak yanglishmagan bo'lamiz, negaki, bunday ijodiy jasorat shunisi bilan alohida ajralib turadiki, qasida yozilgan davr sobiq sho'ro mustamlakasi barcha millatlar «sovet xalqi» degan umumiy, sun'iy nom bilan atalar, insonlarning ma'lum bir millat vakili ekani bilan faxrlanishlari millatchilik deya atalib, bunday ijod na'munasini yaratgan ijotkorlar ham siyosiy ham ijtimoiy taziq ostiga olinar edi. Ko'rinib turibdiki adib ijodi iste'dodining dastlabki isyoni ayni "O'zbekim" qasidasida ulkan bir

portlash ko'rinishida, so'z qudrati, millat qudrati, ijodkorning mahoratida yaqqol ko'rinadi deb aytsak aslo yanglishmaymiz.

Bu o'rinda qasidani maxsus sharhlab o'tirishga hojat yo'q: u haqda ko'p yozildi. "Asar darsliklardan joy olgan. Millatning sha'ni-g'ururi toptalgan, tarix darsliklarimizda xalqimizning shonli o'tmishi qora bo'yoqlar bilan bulg'angan, har tongda kuylanadigan davlat madhiyasi ulug' og'aga, partiyaga hamdu sanolar bilan boshlanadigan zamonlarda kechmishning shonli sahifalarini ulug'lovchi "O'zbekim" qasidasi g'ayrirasmiy milliy madhiyaga aylandi." Ehtimol, uning she'rlarida yuzaki o'rinlar bordir, ammo adib hech qachon yolg'on gap aytmagan, mustabid, mafkura, siyosat nog'orasiga o'ynab vijdonini sotmagan, murosasozlik yo'lga kirmagan. U o'tkinchi mayllarga berilmay, so'z san'atining azaliy muammosi – shaxs jumbog'i, ijtimoiy adolat tuyg'usi ifodasi bilan qiziqdi. Muallif qo'lidagi qalam go'yoki yozmaydi, balkim qalami uchidan so'zlar musiqa singari quyilib keladi uning she'rlari yakka so'zda chalingan dilrabo kuydek yangraydi, ko'p ovozli simfoniyani eslatadi, publitsistik maqolalarini o'qiganda inson ko'ngil xazinasining, tuyg'ularining xilma-xil jilolari mujassam, oddiy maishiy kechinmalardan tortib ulkan ijtimoiy mushohadalar, qabohatlar haqida qalam tebratganda ham ajib samimiyat, hazin va nurli bir kuy aks-sado berib turadi. 80-yillarga kelib Erkin Vohidov ijodida milliy adabiyotimiz istiqboli uchun muhim ahamiyatga molik yangi tamoyillar ro'y berdi.

"Yani, avval So'z kelgan, Olloxning "bo'l" degan nidosi kelgan va mayda zarrachalar olamidan yangi Olam yaralgan. Agar shu ilohiy So'z kelmaganda olam kukunligicha qolgan bo'lardi" Adib ijodida o'ziga xos o'ringa ega bo'lgan bu asar ijodkorning butun bir hayotidagi so'z bilan bo'g'liq bo'lgan o'y-hayollar, ilmiy-nazariy qarashlar, insoniy kechinmalar, qadriyat va urf-odatlar, milliy madaniy shuningdek diniy qarashlarda o'z aksini topgan. Shuningdek inson va insoniyat hayotida so'zning naqadar katta ahamiyatga ega ekanligi, millatlarni bir biriga bo'g'lovchi va shu bog'lash orqali butun insoniyat bir-biriga naqadar kuchli bo'g'langanligini chuqur his etishga qaratilgan asosli qarashlari o'z aksini topgan. Erkin Vohidov shaxsiyati va ijodi butun O'zbek xalqi tomonidan qanchalik qadrlanishi va e'zozlanishi, asarlari xalqning barcha qatlamlari tomonidan sevib o'qilishi hech qanday isbot talab etmaydigan haqiqat ekanligi barchamizga ayon, shuni alohida aytib o'tish joizki adibning qanchalik serqirra ekanligini u tomonidan yaratilgan shery hamda nasriy asarlarida ko'tarilgan mavzular misolida ko'rishimiz mumkin jumladan; "So'z latofati" kitobida "Ibtido", "Uch daryodan suv ichgan dengiz", "Bo'yinbog' desang o'larmiding", "Axiy men bitdim",

“Kenguru va belmes” kabi ilmiy nazariy qarashlari jamlangan maqolalari adibning naqadar falsafiy va ilmiy dunyo qarashga ega ekanligini ko‘rishimiz mumkin. Erkin Vohidov tarjima borasida katta maktab bo‘la olgan tarjimon hamdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. “ERKIN VOHIDOV IJODINING TURKIY XALQLAR MADANIYATIDA TUTGAN O‘RNI” XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI, TOSHKENT – 2022
2. S.Shomurodova, XX asr o‘zbek adabiyotida devonchilik an‘anasi: mavzu, tarkib, vazn va badiiy san‘atlar/ Filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya.187 sahifa, – Samarqand-2022
3. “To quyosh sochgayki nur” T, Sharq 2018
4. Erkin Vohidov, “Tong nafasi” 1961
5. Adabiyot nazariyasi, Ikki tomli, II tom, Fan 1979
6. Adabiyotshunoslikka kirish, D.Quronov, Xalq merosi 2004-yil